

ter. Od šezdeset stranica tog poglavlja, polovica (lijeva strana knjige) je faksimil originalnog latinskog rukopisa Sumpetarskog kartulara, a druga polovica (desna strana knjige) je prijevod na engleski.

Prevodilac prevodi direktno s faksimila, makar je imao pred očima i transkripciju Novaka (Novak-Skok, n. dj., str. 213—232). Prijevod ima 62 bilješke ispod teksta, koje korisno prate prijevod, osobito u slučajevima dubioznog čitanja poneke riječi rukopisa, poglavito onda kad se, u rijetkim slučajevima, čitanje prevodioca odvađa od čitanja Novaka.

Prijevod je vrlo uspješan. S obzirom na takvu uspješnost prijeвода ukupnog teksta, poneka, rijetka, manje uspješno prevedena riječ, koja ne utječe na bitni smisao teksta, može se smatrati zanemarljivom sitnicom. Tako, primjerice, latinsko ime Giurgi, koje u tekstu *Kartulara* dolazi mnogo puta (str. 42, 50, 63...), prevedeno je s Gregory (Grgo), str. 43, 51, 64..., a, prema Skoku (Novak—Skok, n. dj., str. 265) trebalo je prevesti: George (Juraj). Riječ »brauaro« u latinskom izvorniku (58, 74) prevodilac je uzeo kao čisto hrvatsku riječ »bravar«, u smislu: zanatlija koji kuje brāve, pa je preveo: locksmith (59, 75), a prema Skoku (Novak—Skok, n. dj., str. 293) u danom je tekstu riječ »brauaro« mletačkog porijekla i u hrvatskom se rabila u značenju: »čobanin« pastir.

Prijevod o kojem je riječ prvi je prijevod *Sumpetarskog kartulara* s latinskog na neki drugi jezik, pa će korisno poslužiti i kod budućih prijevodā tako vrijednog, dragocjenog povijesnog vrela kao što je Sumpetarski kartular. U prvom redu kod prijeвода na naš jezik, kad se već mi nismo potrudili da primatom svog hrvatskog prijeвода pomognemo drugim prevodiocima.

ZAKLJUČAK: Knjiga će vrlo dobro poslužiti stranim povjesničarima koji su zainteresirani za povijest naših krajeva u dalekom jedanaestom stoljeću. Do danas sačuvani original *Sumpetarskog kartulara*, sada preveden na jedan takav svjetski jezik kao što je engleski, sam po sebi djeluje nekako »monumentalno«; a birani tekstovi što ga okružuju vrijedno su postolje tom monumentu. Knjiga može poslužiti i našim istraživačima tog još ne dovoljno istraženog povijesnog vrela i svojom vrijednošću i kao poticaj na daljnje istraživanje, posebno u smjeru koji je svojim radom pokazao F. W. Carter.

PROROK ČOVJEK BOŽJI

Adalbert Rebić, *Prorok čovjek Božji*, KS, Zagreb, 1982.

Dragi Džimbeg

Proroci su u Starom zavjetu najizravnije utjecali na čistoću Božje riječi i na taj način pripremali put prema Novom zavjetu. U religioznoj poruci i osvjetljenju njezinih tokova oni su nezaobilazni. Prenošenje autentične Riječi i čuvanje vjere njihov je trajni poziv. No, kad se danas, nakon toliko vremena, govori o prorocima, onda njihov poziv i poslanje, da bi poprimili svoje pravo biblijsko određenje, zahtijevaju svoje cjelovito društveno i povijesno tumačenje, osvjetljenje rada i zadaće proroka kao čovjeka Božjega.

Tu je metodu prihvatio prof. Rebić u svojoj knjizi. Polazeći od religioznog poziva proroka, autor utvrđuje da je on »čovjek koji vidi što mu Bog pokazuje, gleda i motri riječ Božju. On vidi stvari u Bogu, gleda ljudske događaje u božanskoj svjetlosti... On je čovjek sadašnjice i ujedno čovjek vječnosti« (13). Izloživši u uvodu širu pojavu proroštva, u raznim narodima, predmetno se zadržava na proročkom pokretu u Izraelu, da bi ga slijedio i predstavio u svim njegovim važnijim aspektima.

U izboru, pozivu i poslanju biblijskog proroka, kaže autor, bitnu riječ ima Bog, koji ga poziva, izabire i šalje. U svom ljudskom ponašanju, karakteru i sposobnostima proroci su različiti, ali kao Božji glasnici, svi imaju istu moć i poziv. U stvari, Bog djeluje u životu proroka, a kroz njegovu riječ i život u životu naroda (69). Tako je sa strane Božje prorok nailazio na zaštitu i blagoslov, ali je sa strane vlasti i, često, naroda nailazio na odbijanje, prezir i trpljenje (77). U molitvi, opsluživanju zakona i čvrstoći predaje, proroci su bili zahtjevni i neustrašivi. Na taj su način mnogo pridonijeli čistoći jahvističke religije, vjeri u osobnog, transcendentnog, pravednog i milosrdnog Boga.

Slijedeći cjelovito poziv i ulogu proroka u Izraelu, autor ukratko, ali stručno i pregledno informira što je prorok; zatim sustavno izlaže povijesnu pozadinu i važnost proročkog pokreta u Izabranom narodu, izbor, poziv i poslanje proroka, trpljenje i vjernost proroka, proročkovu molitvu, odnos prema Bogu i zadaću u Starom zavjetu, proročki odnos prema starozavjetnim ustanovama, spise i značaj pojedinih proroka, književne vrste u proročkim spisima i konačno poruku starozavjetnih proroka.

Svaka od spomenutih točaka ima svoje zasebno poglavlje, u kojemu se laganim stilom i profesorskim postupkom otkriva tajnovita zadaća proroka i proročkog poziva. I nije samo riječ o egzegetskom tumačenju ili hermeneutičkom pristupu fenomenu proroštva. Knjiga zadire u šira društveno-povijesna i religiozna zbivanja u Izabranom narodu, u kojemu proroci vrše autentičnu službu čovjeka Božjega. Stoga Rebić upozorava, da »prorok nije prvenstveno čovjek koji bi predkazivao buduće događaje — to je vrijedilo, kaže on, za poganski svijet — nego čovjek kojega Bog izabire i u svoje ime šalje ljudima da im ponese njegovu poruku« (7). Prorok je istodobno »sredstvo Božje« i »savjest naroda«; jer: »pozivajući čovjeka u proročku službu Bog mu daje određenu zadaću. Ta se zadaća sastoji u tome da naviješta narodu Riječ Božju, da u Božje ime narod vjerski odgaja, da mu ukazuje na predstojeće spasenje i da ga neprekidno privodi k Bogu. Na taj je način prorok u Starome zavjetu tijesno povezan s vjerskom sudbinom svoga naroda« (106).

Vrlo su zanimljivi i danas poučni praktični postupci proroka prema konkretnim pojavama u Starom zavjetu. Nadasve je značajna njihova riječ, nagovori i simbolični čini, njihove molitve, alegorije i lamentacije, polemike i sudski postupci pred Jahvom... Proroci su bili rigorozni, nepopustivi i odlučni, kad je u pitanju bila Božja stvar. Bili su pravi zastupnici Božji.

Priručnički, jasno i sustavno, autor je ne samo informirao nego — rekao bih — cjelovito predstavio ličnost, značaj i ulogu proroka u Starom zavjetu. Knjiga je stručno i značajki pisana. Dobro će doći svima koje zanima fenomen proroka u Bibliji.